

НЕКА ЖИВИ СЕДМОЈУЛСКИ ДУХ УСТАНКА ПРОТИВ НЕПРАВДЕ

Изградња Термоелектране и Површинског копа Дрмно представља значајан допринос економском и друштвеном развоју овога краја и читаве Србије. Производња енергије је основ за друге привредне активности и даље запошљавање, као и непосредан допринос повећању продуктивности и стандарда. Могућност за такву производњу је економска и друштвена правда која се догодила овом крају.

Криза, и кад је највећа, не погађа ни све људе у друштву, ни све делове друштва подједнако. А овај крај је у читавом свом послератном развоју био запостављен и у економском и у друштвеном, па могао бих да кажем и у политичком погледу. И то без објективних разлога. Ова земља је природно једно од најбогатијих подручја Југославије. Природни услови и историјски развој чине овај крај и традиционално и потенцијално развијеном средином и у привредном, социјалном и културном смислу. У сваком случају нема објективних разлога за недовољну заступљеност и провинцијску изолованост овога краја у животу наше републике. Зато су неопходне све мере у економском и политичком смислу, које ће отклонити блокаде субјективне природе и омогућити овом крају и народу овог краја да се брже развија и да својим развојем допринесе и развоју наше заједнице.

Изградња Термоелектране ће донети велике позитивне економске и социјалне ефекте, али се мора обезбедити да она не доведе у питање интересе пољопривредника, који су отварањем Површинског копа остали без земље, и то не било какве, већ најплодније. Њима се мора праведно надокнадити губитак, утоли-

---

Народни збор поводом изградње Термоелектране Дрмно и Народног устанка у Србији; Дрмно, јул 1988. године.

ко пре што ће производња енергије у Дрмну доприносити развоју читавог краја.

Али оно што важи за овај крај у Србији, важи на известан начин и за Србију.

Криза нас је погодила изузетно тешко: број незапослених је алармантан, улагања у развој ниска, развој пољопривреде успорен, наталитет мали, привремени рад у иностранству огроман, политички систем неефикасан и конзервативан, положај науке, образовања, здравства, културе — испод европских просека и, најзад, догодила се контрареволуција на Косову због које српски народ напушта своју домовину.

Потребне су, дакле, велике поправке, а оне не могу да се изведу малим променама. Зато ми улазимо у реформу привредног и политичког система. А реформа се, као што се зна, тешко изводи.

Биће много отпора од стране оних који са реформом буду губили, које она буде угрозила.

У тој ствари морамо бити врло прецизни — с реформом не губе сви којима је сада добро, с реформом ће изгубити само они који добро живе на рачун туђег рада, туђег достојанства, туђих интереса.

Србији реформа треба да омогући економски развој и територијални и политички интегритет. Оне сфере њеног живота које су данас угрожене. И у том погледу Србија нема избора — или ће се конституисати као Република, територијално и политички, и мобилисати све снаге којима располаже за свој економски и културни развој, или ће престати да постоји. У питању није политички, него историјски тренутак.

За судбину те историјске одлуке, односно за судбину нашег сутрашњег дана, одговорност сносимо само ми.

Руководство Србије настоји да, својом садашњом политиком и јединством које је успоставило, изрази интересе и расположење народа који представља, и могу да вам кажем да у погледу борбе за те интересе нећемо правити никакве и никоме уступке. Србија има велике проблеме и економске и демографске, и социјалне и културне. А у овом тренутку, угрожена је и територијално. Територијално јединство, односно неопходну политичко-правну надлежност за територију Републике, зато морамо да успоставимо.

На дневном реду није дискусија, на дневном реду је историја.

Далеко иза нас су бескрајне године ропства, окупације, ратова, логора, мука — прошлост дуга, тешка, сва од рана.

Србија је све то издржала и сада је, после скоро пола века у миру и социјализму, заслужила да буде спокојна и слободна, а не да у мирну и сложну Европу XXI века улази борећи се за територију, језик, па и слободу хиљада својих грађана.

Овде живи много албанских породица, уосталом у читавој Србији живе народи који уопште нису словенског, а поготово југословенског порекла.

Таква је судбина земље на Балкану, али ће, захваљујући свом развоју и процесима интеграције све више тако изгледати и друге земље у свету.

Овде то људи знају и те разлике ће и у будућности све мање бити значајне. А људи, равноправни, без обзира на националност.

Прогресивни људи, комунисти, увек су водили рачуна да историјски супериорнији, економски јачи, политички развијенији не угњетавају и не угрожавају мање и слабије. Али, да се разумемо, нису демократија, ни правда, ни прогрес у томе да мањи и слабији угњетавају веће и јаче, чак, ако им се, стицајем историјских околности, за то укаже прилика.

Срби треба да се врате на Косово из Смедерева, Краљева и из других крајева у које су се преселили, али треба да се врате у Србију и из Франкфурта и Беча. Не могу они да развијају своју земљу градећи немачке и аустријске путеве и болнице.

Наши су путеви оронули, а ни школа немамо довољно, болнице су старе, туристи се одмарају у трави крај пута, уместо у ресторанима и баштама испод сунцобрана.

Ако смо у неком тренутку морали да решавамо своје економске и социјалне проблеме и тако што ћемо створити услове за одлазак на привремени рад у иностранство — тај тренутак није непрекидно актуелан.

Реформа коју сада будемо донели укидаће разлоге за то опредељење, јер ће развој и Србије и Југославије захтевати и памет и руке многих који су економски и социјално угрожени или слабо мотивисани, одлучили да оду у иностранство. За сада морамо укинути сваку бирократску самовољу и административне препреке којима су данас многи, који желе да се врате и раде у својој земљи, уместо добродошлице, онемогућени да започну неки посао, и чак присиљени да се понижавају, моле и подмићују. Све то спада у промене које смо започели.

Ми у Србији треба да развијемо и пољопривреду, и саобраћај, и туризам, и здравство, и науку, и индустрију. Тај развој не можемо да изведемо без велике мобилизације која укључује и оне који тренутно нису овде, а чије искуство, способност и патриотизам постају неопходни у променама које изводимо. Суштина тих промена мора да буде побољшање живота за све грађане. За сада се терет кризе свалио у највећој мери на раднике и њихове породице. А од свих, најтеже живе радници у градовима. И наравно, зато први задатак реформе, најпростије речено, мора да буде побољшање услова њиховог живота.

То што ову термоелектрану и Површински коп стављамо у редовну производњу на данашњи дан, има и симболичан карактер. Шести јули 1941. године у Србији је био дан уочи устанка. Десетине младих људи широм Србије су тада заувек напустили своје куће, школе, породице и никада се више нису вратили. А на свој устанички, револуционарни пут, најтежи на свету, нису пошли да се са њега не врате, већ да њим дођу до краја, до света који су сањали, о коме су учили и који су почели да стварају.

Пред њима, који су у устаничкој ноћи између шестог и седмог јула кренули на свој социјалистички и југословенски пут, ми смо дужни данас да тај пут наставимо, да Југославију сачувамо, а социјализам развијамо. Сва друга решења изван Југославије и социјализма, значила би губитак слободе за земљу и њене грађане, а пре свега за радничку класу.

Без Југославије била би угрожена слобода свих наших народа. Мали и разједињени, ми бисмо лако постали предмет интересовања великих и јаких, као што је раније у историји и било. А без социјализма били би угрожени интереси радничке класе и већине грађана целе наше земље. Јер социјализам, уз све своје недостатке, представља друштво без класа и без експлоатације, праведније од свих која су до сада постојала. Југославија и социјализам су заједнички интерес свих наших народа, већине грађана — њих треба да чувамо и градимо равноправно, јединствено, братски.

Што се Србије тиче и данас, шестог јула 1988. године, она је она иста богата и лепа, ка слободи окренута земља из шестог јула 1941. године. Никада никога није освајала, ни експлоатисала. Бранила се херојски и углавном усамљена. Подносила је неправде дуго, али никад бескрајно. Ране су је стизале једна за другом, никада јој све нису прошле. И данас је спремна да брани све што је

прогресивно и праведно и да не допусти неправду ни према себи, ни према другима. А сама се мора мобилисати за свој економски развој, за који има све објективне услове.

Сву памет, сву способност, све сировине, све фабрике, све људе, све школе, све што има — мора да мобилише и ангажује да се развије економски. Херојска историја, духовно богатство, све ће ишчезнути заувек са економском стагнацијом, ако се настави.

Као што смо некада били велики у рату, морамо данас да будемо велики у миру. Хероизам генерације која је седмог јула 1941. године дигла устанак и пошла у социјалистичку револуцију, треба да замени рад генерације која данас ту револуцију треба да настави.

Тачно је да су звездани часови наше историје везани за време ратова и буна, отпора и гнева.

Али сада је мир и наше тежње су усмерене ка миру, као у осталом и тежње већине људи на планети. У том миру, међутим, ми заостајемо за другима, спадамо у неразвијене делове Европе. Да бисмо то престали да будемо треба да извршимо једну нову велику мобилизацију. Као што смо се некада гневно, тврдоглаво, незаустављиво мобилисали за рат, треба да се исто тако данас мобилишемо за развој — да нам градови буду леви, улице чисте, омладина запослена, зараде веће, да имамо више деце, станова и паркова, да и радници и научници имају услова и разлога да раде у својој, а не у туђој земљи. Да не гледамо са задивљеношћу у европске излоге, железнице, ресторане и аутомобиле као у нешто што ми једноставно никада нећемо имати. Или, што ће се догодити у животу неких будућих поколења која ће живети у далекој будућности.

Говорећи језиком који се овде, у нашем народу боље разуме и више воли — могао бих једноставно да кажем:

— ако треба да објавимо и поведемо неки рат данас — онда нека то буде рат против нерада, равнодушности и неслоге — због којих смо на овом ниском ступњу економског и друштвеног развоја. Све ће се брже и лакше променити ако будемо боље радили, били сложнији и више држали до себе. То је реформа која нам је потребна. И њу ми морамо да спроведемо да би живели боље.

Нека живи седмојулски дух устанка против неправде!

Нека живи Србија!

Нека живи наша домовина — социјалистичка Југославија!